

Nuwe Yati Káralní: Marlene Grooms Dëne Sylín Yati Tá Dëne Ba Theda

Grooms du sölágh ghay xa CBC North k'e dëne sylín yati t'a dëne xél halnì zat'e.

Marlene Groom deni zadi-u, CBC North ts'lı *Denesuline Yatia*¹ (Dëne Sylín Yatìe) program húlye sí xa host helj sí hét'ás ts'én seyati ghà t'así resdën héni. United Nations húlye International Year of Indigenous Languages húlye núnízä sí, dùriaghay k'e Dëne Dédlın beyati xa nýút'agh t'a CBC t'ą beyati k'árálnı dóréltsa sí, zeyi ghà halnì zat'e.

United Nations húlye International Year of Indigenous Languages húlye núnízä t'a CBC zélk'ech'a t'así ghà dëne xél halnì zeyi basí. ?edéri hát'ú nýút'ą sí, zeyi beghár dëne yati hanúnile sí dëne ghà húle zane zeyi bet'á benuredí-u, tth'i t'at'ú dëne yati-u, t'así halé-u, bet'á k'éjan hárä-u tth'i zelghanonelye zeyi rarelyü zelts'én zat'e.

That'ín yati t'at'ú dëne yati t'áadı k'úrelyaqile dé, Marlene Grooms dëne relker xa dëne ts'én dáltsi.

That'ín yati t'a "ozone layer" sni sí, dëne yati t'a t'at'ú záadı yek'óreyaqile zeyi ghà riłker hílé.

Hat'e t'a CBC North ts'lı *Denesuline Yatia* xa dëne xél halnì xa theda sí deni załneth ts'én yaiłti, zeyi yati ghà relker xa.

Zeyi záłneth yéłní-u, "Ní kár sni zat'e yéłní. Zeyi sí, 'ní k'e ts'ér hekár" sni zadi.

Grooms zadi-u, "Zé, zeyi zelth'i záíni nuweni dëne k'ís nilqı dé" hélesj héni. "Begħaq nánidhér dé, ní nár t'asáne ch'á benár t'así hełchúth lá'te lu."

Grooms, du zélk'etagh ghay xa CBC xél zegħálana deni zadi-u, sexél hadi xa dëne resker ghà núdhér dé, dëne t'at'ú nánidé sí, hát'u nánisthér héni.

T'a ghà násthér sí, zeyi begħaq nítagh ...seyati t'a yastì zeyi begħaq nítagh - Marlene Grooms, CBC ts'lı *Denesuline Yatia* xa dënlexel halnì theda.

Zeyi t'at'ú zadi sí, t'a ghà nálti sí yúzí zyħi zat'ele, t'a ghà nałti sí té neżü benuredí xa dëne xél halnì zat'e, zeyi t'a t'a hát'lí sí "nuweni hát'u nánidé zat'e."

Climate change sni sí hát'elu

Yezí zyħi húzile -u, Grooms załneth riłker-u, t'at'ú tu yuyágh helj ghà háselini-u, tth'i t'at'ú ní huréyagh zane ghà tth'i háselini héni-u załneth rekér.

"Zeyér tth'i załneth hádi "ch'adí tth'i hanúnile. Zeyi sí yunágh t'at'e hárä ts'prán zat'e sá." Groom hádi. Zeyér załneth hádi, "Zeyi climate change sni zats'edì sá." Héni.

Zeyi załneth Grooms załnì-u, nerilth'agh t'a t'así resdën yéłni. Náihilt'úgh t'así huhurelden.

¹ Because Denesuline Yatia is a proper name I used that title, but I noted in parenthesis the proper spelling

Grooms ɻadi-u, hétl'ás ts'én beyati ghä t'así hureldën-u, beyati k'ís húlí, ɻedú dáyatı sí, ɻeyı tth'i reldën ɻane héni.

Dëne Súłne ts'ɻáne beyati t'á dáyaltı sí, jadızı ɻedzagh nén ts'ɻ-u, yuwé Alberta húlye ɻeyér tth'i-u, Saskatchewan húlye ɻeyér tth'i-u, Manitoba húlye ɻeyér tth'i háti yati t'á dáyatı húlí, nay ɻedú rát'e héni.

“T'a ghä násthér sí begħaq nit'agh dúwé ... seyatı t'á yasti begħaq nitāgh-u tth'i seyatı xa sets'én nání.” nádlógh hádi.

Jä ɻedzagh Nén k'e Tunédhë húlye East Arm ɻeyér t'a Łutselk'é theżaq sí ɻeyér t'a néyä ɻat'e, ɻeyér dzeret'áy ɻuh t'á nats'ídil,

Grooms beyati ɻuh t'á dáyatı.

Deni ɻadi, “Tatthe segháy ɻajle-u háséts'edı, neyatı nets'ile dé, t'así nelı ɻat'éle séts'edı. T'at'i dén nelı bek'úrejä xáile.” Háséts'edı héni.

Grooms ɻadi-u, du dëne yati húle ɻane héni. Dëne goth ɻaq beyati k'édórelyäle.

“Si nisdhën-u, betihkui yexél dáyaltile t'át'e.” héni. “Si huli hát'e lu, nánden seskén nader dëne súlhın yati t'á bexél yastíle, ɻeyı ɻetth'i nóhołthér le.”

T'olasí t'así rets'eldën xadúwile.

Grooms ɻadi-u, nay dëne bedlı ɻáát'i dáyidhën héni. ɻeyı that'in yati t'á colonialism húlye chú dëne xar kýé chu t'á dëne beyati begħaq dole ɻat'e. Hat'e húlí deni ɻadi-u, dëne yati benats'eldı xadúwe t'éle héni.

Grooms du beskén dëne súlhın yati honeħtēn réldzágh ɻat'e. Yexél yałti dé, háyélnı, “shúlyi” ɻeyı háyélnı to “ɻedlís hıgħa t'á” yélnı to dé, dëne súlhın yati t'á háyehéledi.

That'in yati t'á háihilti dé, Grooms yets'én yałtīle.

“Bech'as hesa, hát'e t'á sets'én yaħeħti,” héni. ɻeyı tth'i bet'á hurélyä.”

T'q Grooms xél radio k'e harálñi sí, ɻeyı bélat'in dálı, that'in yati t'a t'arádı háínı dáyorekér húlí deni ɻadi-u, hásla dé, hanı ghä sexél hadi sí nay bets'ı t'así húle lát'e xa héni.

“That'in yati t'áiní dé, yati hútl'áth nátsér chuile, dëne yati t'áiní dé, ɻedú ɻat'e, “deni hádi.

“Seyati hát'e sí, ɻeyı begħaq nitāgh ɻat'e.”

ɻenéreht'ís (photos):

1. Marlene Grooms CBC North ts'ı Denesuline Yatia k'e Dëne súlhın yati t'á dëne xél halni theda ɻat'e-u, deni ɻadi-u t'ólasí neyatı burıldën xadúwe t'éle héni.
2. Grooms beyati t'á yałti-u Łutselk'e néyä ɻat'e, ɻeyér Jadızı ɻedzagh Nén k'e dzeret'áy ɻuh t'á nits'ídil.